

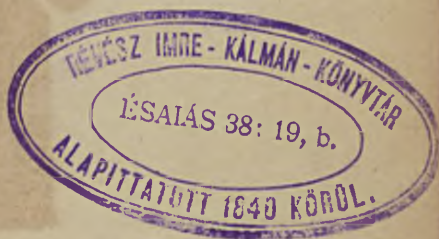
Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár

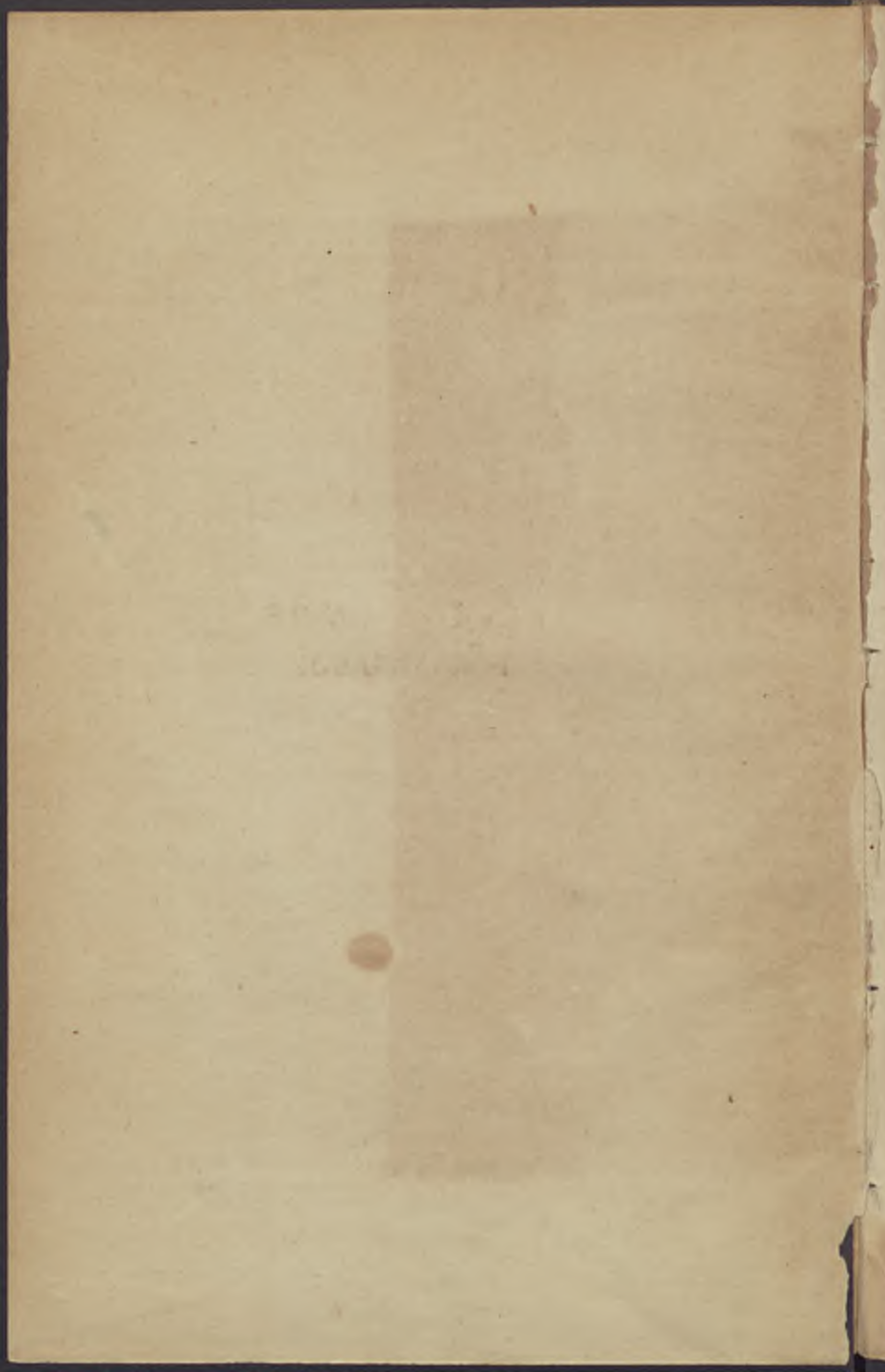

0 000005 034000

RÉVÉSZ IMRE
KÖNYVTÁRÁBÓL

Egy

3409

leánynevelő-intézet

és

egy közönséges iskola

közötti

alapos különbség;

a' debreczeni n. t. Refor. Consistorium által alapított helybeli
leánynevelő - intézetre különös tekintettel.

REVESZ JMRÉ _____

KÖNYVTÁRÁBÓL

Kifejtve egy beszédben,

mellyet

a' fentnevezett intézetnek első közönséges vizsgálata' meg-
nyitása' alkalmával, Augustus' 15-kén 1839

tartott

Steinacker Gusztáv,

a' debreczeni leánynevelő-intézetnek igazgatója.

PESTEN.

Nyomtatta Fűskúti Landerer Lajos.

1839.

113899

Nagy tiszteletű 's tekintetű Gyülekezet!

Forró örömmel látok ezen teremben ennyi n. é. lelkes részvevőket összegyülekezve, hogy egy intézet' első vizsgálatának szemtanúi legyenek, melly az helybeli n. t. Reforá Consistorium által a' mult év' végével hozatott életre, és arra határozatott, hogy mind ezen város', mind pedig környéke' egy régen érzett, sürgetős fogyatkozását kipótolja. Minél nevezetesebb- 's következéseiben fontosabbnak látszik nekem, ez a' mostani vizsgálat, mivel az ezen alapítandó nyilvános itélettől függ az intézetnek jövőbeli virágzása: annál inkább reménylem n. é. hallgatóim' kegyes engedelmet néhány világosító szavak' előbocsátására; nem azért, mintha magamat, 's eddigi iparkodásomat menteni, vagy a' tisztelt gyülekezet' vizsgáló itéletének határt vetni akarnék — mert a' hűségesen végbevitt kötelesség' öntudatánál, sem egyikre sem másikra nincs szükségem — hanem hogy azoknak, kiknek még mindeddig alkalmok nem volt, ezen intézetnek minéműségéről 's irányáról értesíteni, mértéket adjak kezökbe, melly egyébkép' szabad ítéletöknek némileg alapul szolgálhat.

A' jelenlévő intézet' célja általában nem egyéb, mint ezen város' 's környéke' női fiatalságának nevelését úgy eszközölni, hogy a' növendékek lassanként mind azokkal megismertessenek, a' mellyek nekik jövőbeli hivatásokra, mint házi- asszonyoknak, nőknek 's anyáknak, valamint az ő tiszta emberi mivelődésökre 's nemesítésökre elmaradhatatlanok; és hogy ne lennének kénytelenek meszefekvő fővárosokban fölötte drága, 's még is sokszor kevés sikerű neveltetésre szorulni.

Ebből tehát következik, hogy ezen intézet' fő feladatának kell lenni először: alapos tudománya 's gyakorlása az olly szükséges, 's közönségesen külföldön tanult német nyelvnek; továbbá 's főképen: a' fölvetett növendékek' testi-, lelki-'s erkölcsi tehetségöknek nevelői elveken alapult természeti kifejlődése.

Ennél az intézet' kijelelt rendeltetésénél fogva, szorosabb megfontolás mellett magában is észrevehető *azon alapos különbség, melly egy leánynevelő-intézet, és egy közönséges iskola között van.* Mert:

1) Ha az iskola arra van határozva, hogy abban az idevaló női fiatalság' elemi tanítása alapíttassék, 's egy bizonyos határig vezetessék; ugy ennek az intézetnek lényeges föltételéhez tartozik, hogy a' növendékek ezen intézetbe felsőbb nevelésre csak elvégezett alapos iskolai vagy házi tanítás 's anyai nyelvökön szerzett elegendő előismeretek után vétethetnek föl, mivel különben idejüket nagyobbbrészt elvesztenék 's czéljokat csak tökéletlenül lennének képesek elérhetni.

2) Míg az iskolában a' tanítandó tudományok egyedül csupán anyai nyelven adának elő; az intézet' föladata: a' növendékeket minél rövidebb idő alatt egy nagyobb részint ismeretlen nyelvvél ismertetni meg. Az pedig igen is világos dolog, hogy ez, csupa egyoldalú nyelvtanítás által egy vagy két év alatt elérhetlen. Sőt megkívántaik, hogy ez idő alatt nyelv- és dologtanítás, egybeolvadva, egymást ugy áthassák, hogy a' gyermekek mind azok által, a' mellyeket az intézetben hallanak, beszélnek 's tanulnak mintegy kényszerítve vitessenek a' gyakorlandó nyelv' idegen hatáskörébe. Egyébiránt nem szükséges említeni, hogy minekutána már a' szavak 's azok fordulatainak némelly előismereteit meg-

szerzették a' növendékek, egy idegen nyelven való tanulást nem úgy kell érteni, mintha ők a' tanulandó tárgy' szükséges felfogását anyai nyelvökön mellőzhetnék, mivel különben az ilyen mechanikailag 's értelem nélküli tanulásnak, okosságukra nézve, csak igen kis hatása lenne. Nem! hanem itt csak arról van szó, hogy a' gyermekek azt, a' mit különben csupán anyai nyelvökön tanultak, most folytonos segítség által nem kis fáradsággal, mintegy két nyelven tanulják meg. Ezen mód egyetlen eszköz valamelly nyelvnek hirtelen megtanulására, ámbár egy méltányosan gondolkodó ember sem teheti a' tudományos tanításra nézve épen azon kívánatokat egy idegen nyelven, mellyeket az anyain való tanítás mellett teszünk. Ide járul az is,

3) hogy míg az iskolai oktatás kirekesztőleg csak tudományos tanításra határoztatik és minden idejét is reá fordíthatja, addig a' női művelődés' intézetének némelly bajos 's időt emésztő oktató tárgyakat is kell a' maga körébe vonnia.

Nem hiányzhatik a' jövődöbeli házi asszonyokra nézve az asszonyi munkákban való ügyesség, hova én nem annyira a' gyakran olly szemrontó 's költséges finom munkák' készítését, mint főképen a' kötést, fehér ruha' készítése' 's igazítása' mesterségét számolom.

Épen úgy nem hiányzhatik a' növelt asszonynak sem, külső alkalmaztatásának kecase, sem pedig ama nemes magatartás mind menésben mind minden mozdulatiban, a' mellyekben a' bájok' országa' hatalmának egyik része alapul. Az pedig művészet' segítségével, czélszerűen igazgatótt táncztanítás nélkül fölötte keveseknél, 's csak a' természetből minden készségekkel bőven megajándékozott női lényeknél látszik lehetségesnek.

Hasonlóképen legyen a' kéznek 's szemnek rövid rajzoktatás által gyakorlata; a' fül, érzés 's szív pedig musika, főkép' éneklés által nemesíttessék 's gyakoroltassék.

De mint még sokkal érdekesebb tárgy tűnik elő, a' jövőendőbeli a nyák' hivatására nézve, a' szabad mozdulatok, udvaron 's kertben való vidám játékok, czélszerű test gyakorlatok (gymnastik) és a' testtartásra szünetlen felvigyázás, által eszköztendő testi erejöknek kifejlődése, 's e' mellett, a' mi legfőbb: a' léleknek a' korán túlságos megerőtétéstől őrizete, minthogy t. i. ezeknek elmulasztása bizonyosan fő oka az olly számosokban látható sínlés- 's erőtlenségnek, mellyet a' mostani ivadék' örökségének 's átkának méltán nevezhetünk. Egyébiránt ne gondolja senki, mint ha az ilyen szerfeletti lélekmegerőtetés' sajnos következései a' gyöngé gyermeki korban 's főkép' leányoknál, mindjárt látható jelekben mutatkoznának, de későbbben el nem maradhatnak, 's annál veszélyesebben tűnnek föl! —

Mind ezen eddig említett tárgyak általegy intézetben nem kevés idő vonatztatik el a' tudományos tanítástól, mire hasznos leend mindig vigyázattal lenni.

Még sokkal nevezetesebb az iskola- 's nőnevelési intézet közt állított összehasonlításban

4) azon körülmény: hogy míg az iskola a' gyermekek' nagy sokasága, 's a' tanítandó elemekre fordított gond miatt a' tanítványok' igazi vagy erkölcsi characterképezésére csak bizonyos határokon belül figyelmezhet, a' nevelői intézetnek leg főbb 's leg nehezebb föladata éppen abban áll: hogy minden gondját 's figyelmét arra fordítsa, a' mit egy közönséges iskolában tenni teljes lehetlenség. — Nagyobb, nyilvános hibákra 's hiányokra ügyelhet ugyan a' lelkiösméretes tanító is, a' mennyibe lehet, de vajmi ritkán van ideje 's alkalmá

a' gyermeki szivekbe mélyebb tekintetet vethetni, a' ben-
nők buján növekedő dudvát illően megismerhetni, 's
fáradhatlan gondnal 's türedelemmel végkép kiirthani. Nem
lehet tőle kivánni, hogy a' gyermekek' minden nyilatkozá-
sukra, szavaikra 's tekintetökre vigyázzon, ezen vagy
hajlomás vagy korán elkényeztetés által magokat kijelen-
tő, 's a' különböző természetekben különbözőképen csi-
rárdzó hibás hajlandóságnak illő hathatósággal nevelői
úton ellenire dolgozni tudjon. Rá nézve sokszor lehetlen, a'
makacsság', tetszvágy', hiuság', kevélység', öszvefér-
hetlenség', vagy az ezeknél szinte veszedelmesebb könnyel-
műség', rendetlenség', ellenszegülés', 's nem egyenes-
lelkűség' mutatkozásait mindenkor legyőzni 's illő módon
orvosolni.

Itt a' nevelő' igazi mezeje; itt a' legnevezetesebb,
legszentebb, de valóban legterhesebb része is az ő hiva-
tásának; annál terhesebb, a' mennyivel több szemességre,
önmegzabolázásra, emberi ősméretre, türedelemre 's
legnagyobb ügyességre 's állhatatosságra van szüksége
— 's minél kevesebb köszönetre tarthat számot! 'S nem
de természetes dolog-e az, hogy midőn ő megrendíthet-
len komolysággal 's bölcsen intézett szigorúsággal — a'
növendékek' gyöngye koruk' 's nemők' minden
illő tekintete mellett — hibás hajlomásoknak útait
elzárni, 's őket a' rendszeretés' 's szófogadás' szelleméhez
szoktatni törekszik, az nekik, ha csak pillanatokra is,
kellemetlenek 's fájdalmasnak látszik? Nem de termé-
szetes-e, hogy főképen ott, hol a' növendékek nem egé-
szben, hanem csak órákra vannak az intézethez kapcsoltatva,
azoknak ártatlan, koránt sem balul vélt, gyermeki
nyilatkozásai, mások által tovább adatva, a' leg távolabb
körökben is visszahangzásra találnak, 's végtelenül nagyob-
bítva 's változtatva jelennek meg azok előtt, kiknek

a' tettek' valósága 's összefüggése egészen ísméretlen.

Főkép pedig a' részre hajlatlanság 's a' legszigorubb igazság' szelleme az, melly, a' szülék' külső rangján, birtokán és állapotján, valamint a' gyermekek' kitetsző tehetségén alapuló elsőségnek visszautasítása' következésében, a' nevelőnek a' gyermekek előtti tekintetét 's fáradozásának sikerét állandóul biztosítani képes; de egyszersmind ez az, a' mi őket olly gyakran igazságtalan és kíméletlen ítéleteknek teszi ki! — Az iskola-tanítónak inkább megengedhető, ha ő, a' gyermekek' számos sorából a' legügyesbeket kiválasztván; velőkötőbb foglalatoskodik, mint másokkal, kiknél iparkodása 's fáradsága kevesebb sikerrel járulna. A' nevelőnek pedig azt, sokkal kisebb számu gyermekeivel tenni, egyáltalában nem szabad, mivel mindegyiknek növendékei közül fáradságára 's idejére hasonló 's méltó joga van. Nem a' legügyesebb, hanem a' legjobb lesz legkedvesebb előtte; mert ha szintén azokban a' gyermekekben, kik a' természet' ajándékival nincsenek olly bőven ellátva ('s azoknak száma, fájdalom sokszor a' nagyobb) épen sugárzó világosságot nem gyujthat is: szent kötelességében áll mind a' mellett, jó 's hasznos emberekké képezni, és a' leánykákból, ha nem elmés 's bő tudományú, még is — mi mindennel felér — jóérkölcű, rendes, dolgozó 's takarékosagra szoktatott házi asszonyokat 's anyákat formálni.

Az utolsó alapos különbség, a' melly egy iskola 's egy leánynevelő-intézet közt forog fenn,

5) a' tanítás-mód' különbségében áll. Mert ha egy nagy csoport gyermek'tanítójának szinte lehetetlen, az előadandó tárgyakat önmunkássággal a' gyermekek' lelkéből kifejteni, 's ez által ezeknek gondolkozási

erejüket gyakorolni 's minduntalan mozgásban tartani; ha ű inkább eleget tesz a' maga kötelességének, midőn a' könyv nélküli tanulás által oktatandó tanítás' tárgyait először világos magyarázás által gyöngé elméjüknek felfoghatóvá teszi: akkor arra lesz gondja a' lelkiösméretes nevelőnek, hogy, a' mennyire csak lehet és a' körülmények engedik, gyakran ísmételt, czélszerű kérdések által (katechetikai mód szerint) többet csáljon ki a' gyermekekből, mint beléjek öntsön. Főkép' pedig nevezetes ez a' vallás-tanításban, hol minden csak megértésen 's belső felfogáson alapul, legyen a' kifejezés a' gyermekek' részéről bár mi tökéletlen is. Nem lehet ugyan tagadni, hogy az ilyen tanításmód sokkal lassubb 's terhesb, de annyival inkább a' lelki tehetségek' természeti kifejlődésében nyugszik, és magát a' valóságot követvén, minden csak mutogatásra való kitüntetést messze űz magától. Igaz, hogy ki ezen az úton öngondolkozáshoz van szoktatva, az csakugyan rövid idő mulva sokkal sebesebben 's bátrabban haladand; de a' melly gyermek, akár mennyit és meddig tanult is, egyáltalában öngondolkozásra szoktatva nincs, ezt illően arra szoktatni: mind időt, mind pedig fáradozást kíván, a' nélkül, hogy tüstént valami nagyot, mint ezeknek következését, lehetne előmutatni.

Mind ezen, az itteni leánynevelő-intézet' rendeltetéséből 's helyes felfogásából következő, egy az idevaló környékhez alkalmaztatható női-intézet, és egy iskola közt fennforgó arányt tárgyazó általános megjegyzések után legyen szabad néhány szavakban szólanom azon különös viszonyokról is, mellyek a' jelen intézet' állapotjára lényegesen hatottak, és egy elfogódás nélküli ítélet alapítására mellőzhetlenek. Ide tartozik

1) A' nyomtatott *) bizonyítványból látható időbeli nagy különbség a' növendékek' belépésében melly szerint némelyek az első, második, harmadik, negyedik, ötödik, sőt a' hetedik hónapon is kezdtek a' tanításban részt venni. Nincs itt szükség annak mutogatására, mikép' háborítatik ez által meg a' tanítás' egyenlősége, 's mennyiben tétetett akadály a' növendékek' előhaladásának. Egyébiránt ezen visszasságot az intézet' alapításakor nem lehetett kikerülni. Jövendőre a' n. t. felvigyázóság által erre nézve már meg határozottatott: hogy ezentul minden az intézetbe jární akaró gyermek september' utolsó hetén, mint a' tanítás év' kezdetén, vétessék be; a' sokkal későbbben jelentetett gyermekek pedig a' következő esztendőre jegyeztessenek föl.

2) A' második akadály azon visszasságban áll, de mi első esztendőben kikerülhellen vala: hogy a' gyermekek nem egyforma 's nem mindenkor elégséges előisméretekkel vétettek fel. A' szülők' 's rokonok' minden állítása 's erősítése melleit is későbbben, midőn a' gyermekeket már visszaadni nem lehetett, világosságra jött, hogy néhányan közöttük tulajdon anya nyelvök' előisméretével sem valának ellátva, 's e' szerint nem is tettek egyenlő lépést a' haladásban, sem pedig valami kitüntető hasznót az intézetből nem valának képesek meríteni. A' leggyöngébbeknek tehát ezek között egy harmadik osztályt kellett képezni, mellynek előmenetlétől nagyot várni nem lehet, ámbár talán épen ezek körül volt, a' csekélyebb készület 's előisméreték' hiánya miatt, a' különös tanítás' fáradsága legnagyobb. Ezentul nem lesz többé szükség illy idő' feláldozására, mellynek következésében a' többiek nem keveset szenvedtek; sőt

*) A' vizsgálaton jelenvaló úri hallgatók közt kiosztott.

inkább a' n. t. helybeli, felvigyázóság' böles rendeletéből senki sem vétetik fel az intézetbe, mi előtt vizsgálat alá nem vétetik, 's meg nem mutatja, hogy mind a' magyar olvasásban, mind pedig írásban 's számvetésben alaposan oktatta van. Kivételnek azon szabály alól bizonyos esetekben az intézetnek egészen általadandó kosztos gyermekek, kiknek néha gyöngébb korokban felvételét, vagy, nagyobboknál, az elmulasztottak' kipótolasát több körülmények mellőzhetetlenné, — 's a' mennyiben ezek az intézetben laknak, lehetőségessé teszik. Utoljára pedig

3) azt hiszem, hogy minden, elfogultság nélkül ítélő, magától is átláthatja, hogy egy nem régen alapított nevelői intézettől, a' mellynek első esztendőben sok akadályokkal 's bajokkal kellett küszködni, 's mellynek egészen idegen környékbe helyezett vezetők' míg az ide való közönség' 's a' reájok bizott növendékek' lelkét, hely' és körülmények' kívánatit kiösmerték, nem kevés idő volt szükséges; hogy, mondom, egy ilyen intézettől még azt várni nem lehet, a' minek az későbbben, midőn minden helyén leend, magát a' leg nagyobb szigorussággal alávonattatni kész.

Nem is tartózkodom, véleményemet berekesztőleg őszintén arra nyilatkozni: hogy sokkal fontosabbnak 's nehezebbnek tartom egy igazi nevelő' hivatását, mintsem én, néhány, bár minden szorgalommal használt, előkészülő évek után, nevelői pályámon semmi tanulni valót ne lenék. Sőt inkább szükségök van, kivált fiatal embereknek, minden kedv, ipar 's belátás mellett, még mindig azon hosszas évek' öntapasztalására hogy magukat műköriükben mindinkább erősítsék 's tökéletesítsék. — Annál fogva is fölötte kedves leend minden mélyebb belátással bíró férfiak', sőt asszonyságok' részéről minden szabad 's nyílt és egyenes észrevétel, 's minden

jól czéltott tanács. Én azon keveseknek, kiknek szívessége 's barátsága e' részben is segéd kezeket nyujta, itt köszönéségesen legforóbb 's legmélyebben érzett köszönetemet mondom. Ezután is minden hasonló figyelmeztetéseket az intézet' igazi érdekében kedvesen venni 's örömet használni késznek nyilatkozom.

Ime ezek az én 's családom' eddigi munkálkodásunk' röviden egybefoglalt alapvonalai. Ki kívánatait ez e szerint teendő, annak ítéletétől nem tartok, sőt teljes reménységgel vagyok, hogy az előszámlált környülállások' következésében a' gyermekek' előmenetelével nem lesz elégtelen.

Én ezentul is meggyőződésem 's lelkiösméretem szerint folytatom elkezdett pályámat, Istenbe helyeztetvén bizodalمامat, tőle várván segítségemet, 's az időre bizván — a' zsenge nevelő-intézettől ne talán szerfelett sokat kívánók' nem kedvező ítéleteiben — igazolásomat; azon lelkesítő meggyőződéssel: hogy minden valódi jó 's közhasznú ügy, bár sok küzdsékek és fáradságok után, utóljára még is győzedelmeskedik az előítéletek' hatalmán!

